

KOMMUNUSAMANLEGGING

KOMMUNURNAR SKULU BURTUR

Kommunurnar eru ein forðing fyri at føra fíggjarpolitikk sum heild, og tær eru ein forðing fyri, at neyðugar nýskipanir innan eldraðkið og skúlaverkið kunnu gerast, sigur Magni Laksafoss, búskaparfrøðingur. Hann heldur, at Føroyar eiga at vera ein kommuna

Marjun Dalsgaard

Í meira enn 20 ár hevur verið kjakast um eina kommunala nýskipan í Føroyum. Frá at hava 51 kommunur eru vit komin niður á 30, men hetta talið er alt ov høgt, skulu vit hava ein effektivan rakstur av almennu uppgávuunum, siga serfrøðingar.

Talan um kommunusamanleggingar tagnaði tó brátt, tá fyrrverandi innlendismálaráðharri, Kári P. Højgaard, skrivaði út eina fólkaatkvøðu um kommunusamanleggingar í maj 2012. Valluttøkan var 32 % og meirilutin av hesum 32 % atkvøddu ímóti kommunusamanleggingum. Síðani hevur orðið kommunusamanlegging ikki verið talað, og ætlanin er slept.

Men tær 30 kommunurnar í Føroyum eru alt ov litlar og dýrar. Tær eru ein forðing fyri, at landspolitakarar kunnu føra ein fíggjarpolitikk í Føroyum yvirhøvur, og tær eru ein forðing fyri, at tær nýskipanir, sum eru neyðugar innan eldraðkið og fólkskúlan, kunnu gerast á ein skynsaman hátt.

Tað sigur búskaparfrøðingur og fyrrverandi landsstýrismaður fyri Sambandsflokkin, Magni Laksafoss. Hann heldur, at tað besta hevði verið, um Føroyar var eitt øki – tað vil siga, at ongar kommunur vóru yvirhøvur.

- Fyri tað fyrsta standa kommunurnar fyri einum so stórum parti av útreiðslunum í hesum samfelagnum, at tað er ógjørligt hjá landstýrinum at føra ein

fíggjarpolitikk. Tað vil siga, at hóast at okkara fólka-valdu ynskja at eitt nú halda aftur, tí tekin eru um ein ovurupphitaðan búskap, so hava teir ikki móguleika fyri tí. Kommunurnar umsita størsta partin av útreiðslunum, og tær kunnu gera sum teimum lystir, sigur Magni Laksafoss.

Í Danmark eru kommunurnar undirlagdar fólka-tinginum og kunnu sraffast, um tær ikki gera, sum sagt verður, men hetta er ikki galdandi í Føroyum, leggur hann aftrat.

Ein kommuna

Um tað var upp til Magna Laksafoss var Føroyar ein kommuna – og harvið áttu kommunurnar heilt at verið avtiknar.

- Hevur tú eina kommunu er eingin grund til at tosa um kommunur, so í roynd og veru átti alt, sum liggur undir kommununum at liggið undir einum Innlendismálaráði. Føroyar er so lítið, at skalt tú reka so stórar skúlar og so stór ellisheim, at tey verða nóg bilig í rakstri, skulu tað nóg stórri eindir til enn tær níggju kommunurnar, sum tosað hevur verið um, sigur hann.

Eitt ellisheim eigur at hava eina 150 búpláss, og tað hevði verið skilagott at bygt vardar íbúðir nærhendis, so tær kundu nýtt sama køk og vaskarí og so framvegis. Sostatt eiga eina 400 fólk at kunna gangnýta somu útgerð og serkunleika á sama staði, heldur hann.

Í dag er ógjørligt at gera almennu tænastrnar nóg

bíligar, tí kommunurnar, sum skulu skipa eldraðkið og eitt nú leggja skúlar saman, eru so litlar, at tað ikki ber til at skapa effektivar eindir, sigur Magni Laksafoss.

Hann samanber Føroyar við Grønland og Bornholm. Grønland er farið frá at vera býtt sundur í 18 kommunur til at hava fýra kommunur og Bornholm, sum er sum Føroyar til støddar, er ein kommuna.

Magni Laksafoss trýr tó ikki, at politiska skipanin fer at góðtaka, at kommunurnar verða sleptar heilt, men heldur, at tað í so fall í mesta lagi eiga at vera fýra kommunur í Føroyum, um tær skulu kunna lyfta tær uppgávur, sum tær fáa í framtíðini.

Føroyar stórar avbjóðingar

Búskaparlíga eru Føroyar á eini vandakós. Landskassin hevur eitt sonevnt strukturtelt hall. Tað merkir, at vit hava ov nógvar útreiðslur samanborið við inntøkur. Fyri at bøta um hetta mugu broytingar gerast, um vit vilja tað ella ei, sigur Magni Laksafoss.

- Vit fáa munandi færri børn, tí skulu vit hava færri skúlar, og vit fáa fleiri eldri, tí eiga ellis- og røktarheim at verða nógvar meira effektiv. Tað krevur, at skúlarnir verða lagdir saman, og tað sama er galdandi fyri ellisheimini, sigur Magni Laksafoss. Men heldur enn at byggja stór ellisheim, halda vit fram við at byggja smá ellisheim.

- Okkara skipan er soleiðis, at tú fær pengar fyri hvønn brúkara, men hvørt heim skal gjalda fyri sín køk, sítt vaskarí og so framvegis. Rætta loysnin hevði verið tískil at bygt stórri ellisheim – soleiðis gera tey alla aðra staðni, tað er ikki nakað eg havi funnið upp á leggur hann aftrat.

Annika Olsen, landstýrskvinna sigur seg ganga inn fyri kommunusamanleggingum, men er ikki samd í, at ellisheim skulu vera ov stór.

- Eg haldi ikki, at vit bara

Føroyar hava serliga stórar avbjóðingar, tá tað kemur til samanseting af fólkinum. Hetta merkir, at nýskipan av skúlum, ellisheimum og sjúkrahúsum eru enn meira átroðkandi enn í okkara grannalondum. Tað ber tó ikki til at gera hesar nýskipanir, tí kommunurnar eru ov litlar til at gera effektivar stovnar við biligum rakstri, sigur Magni Laksafoss

skulu hugsa um effektiviseringar og størkakstur. Eg haldi, at tað er hugaligari hjá teimum gomlu at bógva í smærri eindum, so hasum taki eg ikki undir við, sigur hon.

Hugalig smá heim, er tó ikki nógv verd, um tey ikki

hava ráð til ta tænastru, sum tørvur er á, sigur Magni Laksafoss, og sipar til, at tey ikki hava ráð til heitan mat í vikuskiftinum á Hamragarði.

- Vit mugu tryggja okkum, at vit hava ráð til at taka okkum av teimum gomlu – eisini um 20 ár. Hetta er okkara for-

eldur, vit tosa um, og eg vil ikki annað enn, at tey skulu hava tað gott, sigur hann.

Kostnaðurin fyri tænastru veittar til eldrarøkt fara at veksa komandi árinu og fer at trýfaldast um 25 ár, samstundis við, at arbeidsorkan minkar.